

śrī-śrī-gopāla-campūḥ

uttara-campūḥ

atha prathamam pūraṇam

śrī-śrī-rādhā-kṛṣṇābhyaṁ namah

maṅgalācaraṇam

śrī-kṛṣṇa kṛṣṇa-caitanya sa-sanātana-rūpaka |
gopāla raghunāthāpta-vraja-vallabha pāhi mām ||1||

sampūrṇāśid āśu gopāla-campūr
eṣāṁ yasmād āśrayād eva pūrvā |
esa tasmād uttarāpy uttarā syād
evaṁ devam tam kamanyam bhajema ||2|| [svāgatā]

[1] athānupūrvyā pūrva-kathānukathanīyā | [2] asti kila kalita-nikhila-vṛndāvanaṁ vṛndāvanaṁ nāma vanam | [3] yatra jyotiścakram iva vyomni, dharma iva dharmiṇi, tattva-nirṇaya iva vede, śukham ivābhīpsita-lābhe, rasa iva vibhāvādi-varge, ṣadgunyam ivātmāni, svayam iva sva-premaṇi, nārāyaṇa iva para-vyomni, śarveṣāṁ āśryah sa ca kṛṣṇah sa-tṛṣṇag janānubhavanīyatayā nijāṁ nijāśrayanīyatām urīkaroti |

[4] yatra cāntardhāna-vidyayā vidyamānam asmad-ādīnām ālokam atītam dhāma goloka-nāma samāmananti | yatra ca goloke sakala-cintāmaṇīyamāna-cintā-leśah keśavah sarvānanda-bhāsinām tad-vāsinām prema-nāma-pañcama-pumartha-sampat-paryudañcana-prapañca-sañcaya-vyasanam amuñcaṁs tad-vaśata eva yathāyathām putrāditayā vilasan na kutrāpi vyabhicarati |

[5] tādṛśat tasmād eva ca niṣkramya ramyatayā taiḥ samam asamān prakāśamānah sa khalu khala-nāśanas tad idam jagad api kadācit pramadayati, divya-nṛtya-nāyaka iva nepathyā-sthānād atha tadvat tatra praviśati ca |

[6] tad evam sthite vāñchita-sadanta-vakra-danta-dantavakra-samyad-udantataḥ parataḥ punas teṣāṁ vakṣyamāṇa-pramāṇa-lakṣyatayā tat-pradeśa-praveśah sa yadā babhūva, tadā kadācid anavadya-hari-bhakti-vidyā-viśārada-sarva-manoratha-pārada-śrī-nārada-kṛṣṇā-pūrṇā-taraṇā-labdha-tat prasāṇga-sārau madhukāṇṭha-snigdhakaṇṭhābhida-sūta-prabhava-nava-kumārau śrīmad-vraja-mahendra-tat-kumārādibhir virājamānam tad eva sadanam āsadatām |

[7] tadā ca tad-ācarita-niyogaṁ pari tad-eka-vṛttitayā tantrī-niyantrita-gīta-yantra-tulyau parama-kulyau parasparam kathakatāṁ kathaṅkathikatāṁ api muhuḥ samprathayya sarva-śarma-śilāṁ śrī-kṛṣṇasya vraja-līlāṁ kathāyām unmīlayāmāsatuh |

[8] tatra ca tasya pitṛ-paitāmahāṁ vṛttam pūrvam̄ tau vṛttam̄ kurvantau tac-carita-bhavya-maya-navya-kāvyaśyāpi tad ivācaritavantau janma-vṛttēna ca janma-vṛttam̄ iva |

[9] samanantaram ca yad vicitram̄ tasya caritram̄ sakramatayā samavarṇayatām |

[10] tac cettham uttara-kathā-prathanārtham anusmaryate | aho! yena khalu pūtanā pūtanārī babhūva, śakaṭah sa kaṭaval-laghutayā patanam avāpa, ṭṛṇāvartas ṭṛṇāvartavad vighaṭitāṅgatāṁ gatavān, arjuna-yugalam cārjunavat kṛtam anugraham jagrāha | tatra vatsakas tad vatsakah, bakas tu baka eva | [11] vyomaś ca vyomavad eva bhavitum yuktah |

[12] āstām apīdam, tad idam tu tatrāticitram, yadaho! agho'py anagha āsīt, kāliyaś ca mukta-kañcuka iva jīvann eva nirmuktatayābhidhīyata iti |

[13] tad evam api parama-vīrya-śalī śalīnatā-vaśamīvadatayā nija-jyāyasi yaśah saṁvalayan dhenuka-pralambau tat-pratāpānala-jvālāyāṁ lambamānau yac cakāra, tena labdha-madhurācāratā-pracārāś cāyam̄ naś cetasi vikāra-sāram āsādayati |

[14] aho! nija-janeṣu sauḥṛdyā-hṛdyatāṁ tasya paśya, yaḥ khalu tānavan dava-hutāśanam api nijāśanam ācacāra |

[15] varṣa-gaṇanayā paugaṇḍo'py avikalāṅgatayā vāma-bhujam̄ giri-cchattram̄ pari pracaṇḍam̄ daṇḍam̄ cakāra | hamho! tasya bahala-kutūhalatāṁ api kalaya, yo'yam̄ kudarśanatāṁ prāptam̄ api sudarśanam̄ sudarśanam̄ eva nirmitavān | śaṅkhacūḍā-nāmnah khalv asya mani-cūḍatā na yuktā syād itīva yakṣatayā vittasya yakṣa-vittasya tasya śaṅkha-mātrāvāśeṣatayā cūḍāmaṇim̄ apajahāra, arīṣatāṁ riṣṭāṁ cakāra, keśinah pratyayam ākrṣya tad-arthena cātmani kṛtārthatāṁ prakṛṣya keśavatāṁ nirdeśayāmāsa |

kim ca—

yā janma-śrīr ajani gaditā yā ca kaumāra-śobhā
yā paugaṇḍa-dyutir agha-ripor yā ca kaiśora-lakṣmiḥ |
ekā sā sā hṛdayam aharan nas tadā drāg idānīṁ
saṁhatyāmūs tad atha balaval-lobhataḥ kṣobhayanti ||3||

pitror vātsalyam ādi-sthita-vayasi mukundasya paugaṇḍa-bhāve
sakhyam̄ teṣāṁ bahūnāṁ kim api mr̄ga-drśāṁ navya-tāruṇya-lakṣmyām |
smāraṁ smāraṁ mano naś calati na purataḥ kintu tatrātha bhūyah
sambhūyāste gṛhāntar-nidhim iva vanijah suṣṭhu dūram̄ prayātu ||4|| iti |

[16] tad evam api tat-tulayā tat-posārtham udyamāntaraṁ kurvantaḥ parāmrśāmaḥ |
yadyapi tatra tatra mohanatā-dhuryaṁ tan-mādhuryaṁ tau sūta-sutau yathāyogaṁ
vyañjitavantau, tathāpi **na vinā vipralambheṇa sambhogah puṣṭim aśnute** iti-rītyā
vraja-satrṣṇēna śrī-kṛṣṇēna bhakta-duḥkha-bhāra-niḥsāra-viśāradasya śrī-nāradasya
saṁvādamanu tasya yadu-nigama-gamanaiḥ punar vrajāgamanaiḥ goloka-dhāma-
saṅgamanam api samāsād varṇitavantau |

[17] tat tat sarvaiḥ varṇyamānam avakarṇya dināntare labdhāntare pūrvavad eva
pūrvāhne śrī-kṛṣṇa-sanātha-sabhā-bhāsamānaḥ śrī-vrajanātha-pradhānaḥ sa-vraja-
janas tad-gamanādikasya vyāsaṁ tāv eva papraccha—

yataḥ—

yad apy antaḥ-pīḍā pratata-nija-duḥkha-śravaṇatas
tathāvad bhātā syāt tad api manujās tan na jahāti |
vraṇaiḥ śuṣkī-bhāvaiḥ gatam api nijaiḥ te smṛtatayā
balāt pīḍaiḥ pīḍaiḥ nividaṁ anubhūtaṁ vidadhati ||5||

athavā—

cirād bandhau labdhe'py asukham abhito yāti na tadā
gr̥hītvā tat-kanṭham na yadi vilapet tat-priyatamaḥ |
sadā śalīnas tu svayam idam akurvan vraja-janas
tathā kṛṣṇas tābhyaṁ sadasi kathakābhyaṁ akathayat ||6||

[18] atha pr̥ṣṭau ca tau sukha-duḥkha-sp̥ṛṣṭau śrī-rāmacandra-sabhāyām kuśa-lavāv
ivāsyām śrī-kṛṣṇacandra-sabhāyām pratuṣṭuvāte | tatra prathamataḥ snigdhakaṇṭhaḥ
samutkaṇṭhatayā babbhāse |

[19] tatra ca maṅgalācaraṇam—

gīr devīm anuyāmaḥ
sakala-śruti-sāra-**bhāgavata**-rūpām |
yad-rasa-siddhāntābhyaṁ
navam api kāvyaiḥ pramāṇatām yāti ||7||

[20] atha **pūrva-campūm** anusmṛtya kathā—

dinaṁ dinaṁ caivam anandi sa vrajaḥ
kṛṣṇena kṛṣṇaḥ sa bhṛṣaiḥ vrajena ca |
sitākhyā-pakṣaḥ sita-kāntinā yathā
sitākhyā-pakṣeṇa yathā sita-dyutih ||8||

[21] tad evam api—

kṛṣṇāyāsīt tasya trṣṇā samantāt
trṣṇāyai vā kṛṣṇa ity atra bhedaḥ |

nābhūd ittham puruṣam sva-prakṛtyā
yuktam vijñās tatra drṣṭāntayanti ||9||

pipāsūnām nīram kṣud-udayavatām annam abhitah
prataptānām śitam hima-jaḍa-hṛdām tapti-nikaraḥ |
yathā tadvat kṛṣṇaḥ samajani yadā gokula-bhuvām
tadā vaiyagryam sa pratijana-sukhāya pratigataḥ ||10||

tātas-tad bhrāṭṛ-vargas-tad akhila-bhaginī-bhartṛ-jāmāṭṛ-mukhyā
mātā mātuḥ pituś ca svasṛ-mukha-mahilās tadvad anye ca ye ye |
sarvesām eva teṣām yugapad api vasann antare vāsayamś ca
svāntas tān vāsudeva-śruti-bhaṇitam iva vyañjayāmāsa kṛṣṇaḥ ||11||

surapati-maṇi-mānitāṅga-lakṣmīḥ
śaradija-sārasa-sāra-hāri-netraḥ |
nikhila-mati-gatiḥ katham na sa syāt
pitṛ-jananī-sukha-mādhuri-dhurīṇaḥ ||12||

dhyāne kūrmavad īkṣaṇe śakalivad ghrāṇa-grahe dhenuvat
sparśe pakṣivad asya poṣaṇa-parau śāsvad vrajeśāv amū |
nityam nityam udañcad-utkalikikām āśām cirād vardhitām
kaiśore pratipadya suṣṭhu phalitām jādyām mudā jagmatuh ||13||

sad-bhrāṭṛtām svamanu tasya samīksya rāmaḥ
phullāṅgatām pratidinām gatavān yathā tu |
śeṣa-pramāṇa-tanutām tanuyād asau kim
diṣṭa-kramād iti janā matim iṣṭavantah ||14||

mukhyah prāṇas tad-vibhedāś ca yadvat
kṛṣṇas tadvac chrīla-dāmādayaś ca |
ekātmānaḥ śāsvad uddiṣya caikam
kāryām yat te yānti tat-tad-vihāram ||15||

yeṣām sevyah samajani sa hariḥ sevakānām nijānām
teṣām prāṇa-pratikṛtir abhavad deha-sādṛṣya-bhājām |
sāhāyyam tam prati tam api vinā te na tiṣṭhanti so'pi
nyasthāt tatra svam iti budhamatā teṣu drṣṭāntateyam ||16||

vatsa-goṣṭha-vipinādi ced bhajed
ghrāṇa-tarpaṇam aghāri-saurabham |
tarhi tatra dhavalāvalir bhaved
drāg ajāgara-dharā na cānyadā ||17||

śraddadhyān na jagad yad asya tu guṇair vanyāś ca te prāṇinah
santi drāg anugāḥ parasparam api prīṇanti yad-dvesinah |

yady evam svayam eva so'pi bhagavān śrī-yukta-vaiyāsakih
śrīmad-bhāgavatākhyā-vajra-lipibhir niṣṭāṅkayen nāgrataḥ ||18||

tat tad yadyapi śarma-jātam abhavad goṣṭhe tathāpy acyuta-
dveśāya prahitān muhur nija-bhaṭāt kāṁsena bhīr utthitā |
tasmād atra na tarhi sānti-rajanīty unnīya līlām imāṁ
cittām dhūta-bhayām ihānavarataṁ nirvaktum anvicchati ||19||

[21] atha tad duḥkhāṁ smarantāṁ vrajeśvaraṁ prati sāntvanāṁ samāpanam āha
sma—

goṣṭhe duḥkhāgadaṅkārah kulālaṅkāra eṣa te |
sarvāṁ śāṅkām punar dhunvann arvāg-aṅkāgatas tava ||20|| iti |

[22] tad evam śrī-vrajeśvara-sabhāntaḥ prātaḥ-kathā kathitā | yasyāṁ savyavadhāna-
deśe niveśena śrī-vrajeśvaryādayaḥ śrī-rādhādayaś ca prati-nija-karṇam abhyarnita-
varṇa-varṇam cakruḥ |

[23] atha pūrvavad ekānte kānte virājamāna-śrī-kānte śrī-rādhikā-niśānte niśāntas tat-
kathā-śesāḥ saṁśleśam avāpa |

[24] yatra ca snigdhakaṇṭha uvāca—

svayam lakṣmīr apy acyuta-hṛdi gatāpy anya-vapusā
tapas taptvā yaṁ kvāpy alabhata na rāsādi-mahasi |
tam etāṁ govindām vaśitam anuvindan vraja-ramā-
gaṇaḥ śarmāvindat kiyad iti katham kaḥ kathayatu? ||21||

prasādaṁ yaṁ svapne'py alabhata na laksmīr api hares
tam etāṁ śrī-gopyaḥ samadadhata rāsādi-mahasi |
aho yasyā bhāgyam spṛhitam api tābhiraḥ na kalitām
kim asyā rādhāyāḥ kavayatu kavis tan-maya-sukham? ||22|| iti |

[25] atha kṣaṇam uṣṇībhūya tuṣṇīmbhūya ca punar āha—tathāpi bhrātar
madhukaṇṭha! tad idāṁ mukta-kaṇṭham punar anuvaditum śaktir na prasaktībhavati |
yataḥ,

kulīnānām ślāghyair nija-kulaja-lokaiḥ parivṛtis
tathāryāṇām rītir yad api kila tāsām avicalā |
tathāpyuccais tat-tad-vicalana-kṛtir dhvasta-nikhilā
mukunda-premārtir mama hṛdi vimoham prathayati ||23||

[26] punaḥ sāsraṁ śrī-rādhā-mukham īksamāṇa uvāca—

kharāṁśor amśu-spṛg-vapur iva kharāṁśor maṇi-tatir

vidhoḥ kānti-sparśi-sthitir iva vidho ratna-vitatiḥ |
muhur jvālāṁ hanta dravam api vahantī tad abhavan
murārer diñ-mātrād bhramayati tad eṣā mama manah ||24||

[27] tad evam evāvṛtyā punar api tat-tad-visayam uvāca, yathā—

yadā dṛṣṭim yātah katham api haris tāsu sa tadā
param sphūrti-bhrāntim racayati purāvan na tu param |
yadā sprṣṭim prāptaḥ kvacid api tadāpi prathamavat
tad etad vaiyagryam mama hṛdayam uccair dalayati ||25||

tad etad vaiyagryam vṛśaravi-sutāyāṁ adhigamād
vidūram yad guptam hasati kim u vā roditi yadā |
tadā tasyā hāse sphurati nikhilam hṛsyatitarāṁ
tathā rode glāniṁ kalayatitarāṁ ha jagad api ||26||

yadā rāsānanda-prabhṛti-hari-lilāḥ suvalitās
tadā gopyaḥ satyam parama-paramām śarma samayuh |
param yātāyātam racayad abhitas tad-virahajam
mahā-duḥkham tāsām hṛdayam asakṛṇ mardayati naḥ ||27||

priyānām sarvāsām param upari rādhām pranayavān
asādhāraṇyena sva-hṛdi sa purā lālayati yat |
tad etan naḥ sarvam sukham ahaha hā nātha ramanety
adaḥ stoka-ślokah pibati kim aham vacmi karavai? ||28||

idam smāram smāram jvalati mama dhīr yad vraja-mṛgī-
dṛśām lajjālūnām harim anu ratir vyaktim agamat |
tad āstām rādhyāyāḥ sa-vidham iva tam tat-sphurana-kṛt
pramāyās tam draṣṭum dṛśi kuṭilatā marī vidahati ||29||

anyat paśyati kṛṣṇam anya-vacane kṛṣṇām bravīty anya-vāk
śrutyām kṛṣṇam aho śṛṇoti satataṁ yā gopa-subhrū-tatiḥ |
tasyām kim bata gopana-pravalatām yady aśnuvānā sphuṭam
rādhāyā jaḍatā na hi prabalatām yāyād amūḍrṣy api ||30||

[28] atha vallavi-vallabhasyāpi tathā kathā prathaniyā—

ekā śrīr yad-vaše bhāti tad-vaše sukha-santatiḥ |
śrī-koṭīr vaśayan kṛṣṇas tat-koṭīm sphuṭam arhati ||31||

[29] tathāpi līlā-rasa-viśeṣa-vaśatayā tadānīm anyathā-prathayāpi santah
samapaśyanta, yathā—

mlānau mlānim rucau rociḥ

preyasīnām anuvrajan |
vīkṣitah so'yam antarjñair
vṛttinām vṛttimān iva ||32||

gāmbhīryān mura-śatro
sphuṭam abdher iva na bhāti kārṣyādi |
kintu tadanvayi-jīvana-
dhārāṇām tena tac ca tarkyeta ||33||

yadyapi tāsām lābhe
hariṇā na svairitā yātā |
tad api svasminn abhimati-
mātre śāśvat-kṛtārthatām mene ||34||

āstām vraja-subhrūṇām
abhisṛti-saṅketa-dhāma-milanādi |
svaira-sthitir api tāsām
avakalitā kṛṣṇam unmudām kurute ||35||

bali-muśitā nija-lakṣmīr
iva labdhum tāḥ sadotkṛtām yātaḥ |
kṛṣṇaś cintāmaṇivat
tāsu ca rādhām acintayan nitarām ||36||

nimesah kalpah syād api nayana-pakṣmācala-varas
tathā dṛg-vāry-abdhir vraja-vara-ramāḥ paśyati harau |
tad-īdṛg-bhāvaḥ kim samacarad amūbhyaḥ tam athavā
tato'mūr ity evam dvayam api na nirṇītim ayate ||37||

kim eṣā sphūrtir me vyatimilana-kartrī vanitayā
tayā kim vā sākṣat-kṛtir iti vivekāvidura-dhīḥ |
hariḥ svānta-jvālā-valayita-vapuh kvāpi valavat-
praphullāṅgaḥ kvāpi pratimuhur udagram bhramam agāt ||38||

[30] tad evam duḥkha-nigīrṇām yathā-kathañcana yad varṇitam, yac cānyad ito'py
atitarām varṇayitum abhyarṇikriyate, tat khalu sarvāyat�ām parama-sukhāgatyāḥ
pratyāsattaye sampatsyate, durgama-kūpa-maru-bhū-bhuvām anūpa-gamanāya durga-
laṅghanavat |

[31] na ca varṇanāyām tasyai sampatsyata ity eva vaktavyam | paśyata paśyata, tad etad
rādhā-mādhava-nirbādha-vyatimilana-nirvarṇanāyām sampraty api sampadyate; yata
eva ca yat kiñcit tad varṇayitum śakyate |

[32] tac ca varṇanāṁ yathā—evam kṛṣṇa-kṛṣṇa-priyāñāṁ kṛta-saṁmohena mahā-bhāvādhiroheṇa samaṁ pūrṇāṁ kaiśoram api tūrṇam āyātam | tatra śrī-kṛṣṇya yathā—

śrī-gopādhipa-dugdha-sindhu-janitāṁ sat-kīrti-śubhraṁ sphurat-
kṛṣṇābhāvalitāṁ sudīrgha-nayana-jyotiḥ-vidhūtāmbujam |
gopī-netra-cakora-jīvana-ruciṁ kāma-pracārākaram
kaiśorāṁṛta-pūrṇam avyaya-kalāṁ govinda-candraṁ bhaje ||39||

[34] tāsāṁ yathā—

vaktrendu-sphuṭa-netra-kairava-ruciḥ pāṇḍūbhavadgaṇḍabhūr
vakṣo-janma-sahasra-patra-mukulāmandāvali-bhrājītā |
navya-stavya-nitamba-bimba-pulina-śrī-kariṇī śrī-harer
ābhīrī-nava-yauvana-sthitir adhāj jyautsnīva netra-prathām ||40||

[35] tad evam ubhayeśāṁ nava-yauvana-sāgara-paramānurāga-sudhākarayoh
parasparam bhūri-paripūritā-karayoh sarvatra pracāraḥ sañcarati ca tasmin yad eva
tāsāṁ pūrvāṁ kṛṣṇa-kartṛka-pariṇayanāpanayanāya gargaḥ kila vyāñjitaṁ cakāra, tad
eva lokam astoka-śaṅkā-sañjitam ācacāra |

[36] yadi kṛṣṇena samam āsām aṅga-saṅgah syāt tad-ārvāg eva sarvam eva gokulaṁ
tad-virahākulām syād iti | [37] garga-vacanam eva ca mātara-pitarādibhiḥ kṛṣṇāya
tāsāṁ vitaram vighna-nighnam cakāra |

[38] yatra ca sāksād yogamāyā kṛṣṇāṁ varivasyantī svātmāno gopanāya pūrṇimā
nāmnā tapasyantī kṛcchra-vaśyantī gaty-antaram apaśyantī tāsāṁ anyatra vivāham
mr̄ṣābhāva-vaham eva nirvāhayāmāsa | sarvatrānalpa-svapna-kalpanāyām api
prāyatayā jāgara-prāyatayā pracāraṇat | tathā tāsāṁ paty-ābhāsāṅga-saṅgamāṁ ca
bhaṅgam āsādayāmāsa | tathaiva hi **nāśūyan khalu kṛṣṇāya** [BhP 10.33.37] ityādi-rītyā
śukeneva śrī-śukena dig-darśitā |

[39] tad evam sati sa ca tāś ca parama-tarṣa-kṛtākarṣatayā pracchannatayā ca
parasparamaṁ saṅga-maharṣam api kathañcid ācitaṁ cakruḥ |

[40] atha pūrvokta-rītyā tāsāṁ sannihita-lokeṣu pratītyā mahānurāgasya kramād
avagamād gurubhir manasi bhāvita-bhāvi-kṛṣṇa-saṅgamāśaṅkatayā vacasi tu vibhāvita-
vadhū-jana-vana-gamana-kalaṅkatayā nirmite nirodhe milad-udbodhe balānujanmā
dvi-janmānāṁ narma-priya-sakhatayānuvartamānāṁ nāmnā madhumaṅgalatayā
samāmnātāṁ tat-prasaṅga-saṅgataṁ cakāra— kathāṁ rādhādīnām āgamana-vadhā
bahūny ahāny adhikṛtya drṣyate? iti |

[41] madhumaṅgalā uvāca—purūṇāṁ gurūṇāṁ nirodha eva nidānatayā tatra bodha-
viṣayī-bhavati |

[42] śrī-kṛṣṇa uvāca—aho! tat tad api raho-vṛttam kim gurūṇāṁ karneṣu vṛttam?

[43] madhumāngala uvāca—

nāntar bahir api yasyāṁ
sphurati jñānam mano-vikṛtau |
ekasyāpi na tasyā
na vyaktih syād amūḍśām kim uta? ||41||

[44] śrī-kṛṣṇa uvāca—pūrvam api purvahir antar-gamane tāsu nava-yauvanam gatāsu guru-nirodha purur evāśit | adhunā tu kīdṛg adhikah?

[45] madhumāngala uvāca—yadyapi nāsman-mukhataḥ sukhatayā niḥsarati rati-pratikūlam idam, tathāpi bhavat-praśna-prathāta eva kathā-viṣayikriyate | tathā ca śrutam mayā khalv idam viśrutam kula-pālikānām tāsu gāli-dānam avakalyatām |

kim dhig dhyāyasi hanta niśvasiḥ kim vartmāni kim prekṣase
kim sakhyā mukham atra paśyasi kucau kim dṛg jalaiḥ siñcase? |
mūrcchām ṛcchasi kintarām kim asakṛt kṛṣṇeti varṇa-dvayām
tasyāṁ jalpasi kim punaḥ pulakitām kampaṁ ca tantanyase ||42|| iti |

[46] atha kula-pālikā-pālikānām tāsām dūnatākaryā nanānduh pratisvām mātarām
prati vacana-caryā dig-varṇanām cāvakarnyatām—

dṛg-vīthīm kula-pālikāḥ śruti-patham tāsām kathā-nāsikā-
vartmāneka-sugandhi-dhūpa-racanā vavrur mayā yojītāḥ |
tasyāḥ kṛṣṇamayī daśā manasi yā sā kena yatnena vā
gacchedāvṛtatām tato janani kim mahyām vṛthā kupyasi? ||43|| iti |

[47] tad evam varṇyamānam ākarnya kṣaṇam sa-mlāna-varṇam nivarnya ca punar
asāv asyā vartāyā viśeṣānuvartanāya madhumāngalam prasthāpya cintām cāntah
prāpya vicārayati sma |

[48] tam etam jana-ravam mama guravaścānubhavamānītavantah santi, prāyaśah
parama-yaśasah pitaraś ca tatra karṇa-vitaram kariṣyanti | tarhi kintarām antarāyam
imam antarayitā? iti kṣaṇam ūṇyāyamāna-manāḥ punaś cintayāmāsa | —

[49] ito vyavadhānam eva khalu kaluṣatām gatasya mama nidhānam bhavati | tatha
hi—

kalaṅko yatra syād apariharaṇīyārtha-kṛtakas
tato dūrād bhāvyām kula-jani-janenaivam ucitam |
sa kālā luptah syād bhavati hi ca tatra pratividhis
tad asmān me goṣṭhād vyavahitir akaṣṭam prasajati ||44||

yeṣām pitrādīnām
sneho mama jīvanaṁ goṣṭhe |

ahaha ku-daivād abhitah
saṅkocas tebhyā eva sañjataḥ ||45||

[50] atha punar anyathā cintayāmāsa—

prāṇās tyajantu dehaṁ
dehaḥ prāṇān api tyajatu |
hari-gopyas tu mithas tāḥ
prāṇāḥ katham iva mithas tyājyāḥ? ||46||

[51] punas tad api cānyathā cakāra—

ekasminn āvāse
dampatyor bhavati duḥsaho virahah |
tasmād dūre gamanāṁ
samayaṁ gamanīyatāṁ nayati ||47||

[52] kintu hā vṛṣabhānu-bhānu-kīrtidā-kīrtidāyini! hā janmata eva man-manastayā san-manastā-dhāyini! hā kumāratām ārabhya kāya-vāñ-manah-sukumāratā-parvaṇā sarva-harṣīni! hā mad-vinābhāva-bhāvanā-jvālā-jāla-samutkarṣita-tarṣīni! hā gaty-antara-rahitatayā kathañcit kiñcin mām saṅgamya ca muhur asaṅgamya duḥkha-dagdhe! hā dayite! dayite mayi visrabdhe samprati duṣṭhu-niṣṭhuratayā mayā tyaktum iṣyamāṇā katham jīviṣyasi? hā sarva-sukhādhike! radhike! kutra vāmutra gamiṣyasi? iti |

[53] atha madhumaṅgalāḥ saṅgamya tad idam aramyāṁ nivedayāmāsa—

niracinvāṁste sarve
rādhādināṁ nirodha-sātatyam |
yasmād gṛha-pālyas tā
hariṇīr etā nirundhate paritah ||48|| iti |

[54] tad evāṁ paryag aparyavasya-didantayā cintayā labdhūṁ cāmūra-sambhāvanayā bhāvanayā samayaṁ gamayitum asamarthaḥ skhalad-arthaḥ sa-tṛṣṇaḥ sa tu kṛṣṇaḥ sa-vayobhiḥ samam eva ramamāṇas tri-yāmāṁ viramayati smeti kṛtaṁ hṛṇ-marman-bhaṅga-kareṇātiprasaṅgena [55] tad etad uktvā kathakaḥ samāpanam āha—

rādhe na yukta muktaṁ syān mukta-śātam athāpi vām |
mithaḥ prema-bharam vyaktaṁ vaktum udyatavān aham ||49||
purā kathayām kathitā murāre rāga-bṛīnhinī |
paśya so'yaṁ prāṇa-nāthaḥ prasādām tava vāñchatī ||50||

[56] tad evāṁ yathā-kathā tathā līlā-prathām upalabhamānās tad-ante ca tasyāḥ samprati nāstītāyām viśvasti-kṛtāsvastikā nija-nija-bhavanāṁ sarva eva sānandāṁ

parvatayā jagmuḥ | śrī-rādhā-mādhavaḥ ca nija-śayyā-grham sukhamayyā sprhayā
gr̥hayāñcakrāte |

iti śrī-śrīmaduttara-gopāla-campūmanu
vrajānurāga-sāgara-prathanaṁ nāma
prathamaṁ pūraṇam
||1||